

Forskningscenter for Arktisk Olie og Gas Ilisimatusarfik, Grønland

BRIEFING NOTE #3: 23. NOVEMBER 2016 FRIT, FORUDGÅENDE OG INFORMERET SAMTYKKE

Lørdag den 8. oktober fremlagde Rachael Lorna Johnstone et dokument omhandlende konceptet *Frit, forudgående og informeret samtykke* (*Free Prior and informed consent*) ved storskalaudviklingsprojekter i Arktis ved det fjerde [Arctic Circle Assembly](#) i Reykjavik. Under sin præsentation forklarede hun den historiske baggrund for frit, forudgående og informeret samtykke i internationale juridiske instrumenter og hvordan det er ved at etablere sig som et princip i den internationale sædvaneret. Hun viste hvordan høringer og deltagelse – som krævet i ILO's konvention vedrørende oprindelige folks rettigheder og stammefolk i selvstændige stater, fra 1989 – ikke længere er nok; udviklere bør søge at opnå frit, forudgående og informeret samtykke fra de oprindelige folk hvis områder de ønsker at benytte eller hvis ressourcer der vil blive påvirket af storskalaudvikling.

Princippet om frit, forudgående og informeret samtykke blev oprindeligt formuleret i FN's erklæring for oprindelige folks rettigheder fra 2007, og senest udtrykt den amerikanske erklæring om oprindelige folks rettigheder fra 2016. I kraft af Den Internationale Finansieringsinstitutions (IFC) Environment and Social Performance Standards fra 2012 er det et krav for at projekter kan blive støttet af Verdensbanken, at der opnået frit, forudgående og informeret samtykke. Princippet er også blevet støttet af en række af De Forenede Nationers komitéer der monitorerer menneskerettigheder, herunder Menneskerettighedskomiteén, Komiteén for Økonomiske, Sociale og Kulturelle Rettigheder og Racediskriminationskomiteén. Amerikas og Afrikas regionale menneskerettighedsdomstole har ligeledes fastslået, at visse typer aktiviteter kræver frit, forudgående og informeret samtykke fra de berørte oprindelige folk.

De præcise kriterier for frit, forudgående og informeret samtykke er dog omdiskuteret. Det gælder især det, at nogle hævder at det kræves at man *opnår* samtykke fra oprindelige folk før man lovligt kan fortsætte (hvilket vil sige, at man giver oprindelige folk en vetoret over aktiviteter). Andre udfordrer dét synspunkt ved at hævde, at det er nok at man i god tro *søger* at opnå frit, forudgående og informeret samtykke, for at projekter kan fortsætte, selv hvis oprindelige folks lokalsamfund modsætter sig.

I løbet af sin præsentation diskuterede Rachael de fire termer og rejste en række spørgsmål, som hun håber at Forskningscentret for Arktisk Olie og Gas vil undersøge over de kommende år.

Frit: Hvordan sikres lokalsamfundets autonomi? Hvem repræsenterer lokalsamfundet, hvordan og hvad er baggrunden for deres autoritet? Hvordan oplever forskellige medlemmer af oprindelige folks lokalsamfund deltagelsen i høringsprocessen? Hvad hvis der er to eller flere oprindelige folk med historiske rettigheder over et område, som har modstridende synspunkter i forhold til projektet?

Forudgående: Hvornår i processen skal samtykket søges og/eller opnås? Er det et løbende krav, særligt i forhold til udvindingsaktiviteter der strækker sig over flere årtier? Når det er givet, kan et samtykke så trækkes tilbage, især såfremt projektet afviger fra den oprindelige plan? Hvis samtykke nægtes, kan lokalsamfundet så senere ændre sin beslutning og godkende et projekt?

Informeret: Hvad betyder det at være 'informeret'? Hvordan kan naturvidenskabeligt og teknisk data udtrykkes i et almindeligt sprog? Er der krav om oversættelse til oprindelige folks sprog? Hvordan kan udviklere og statslige organer også blive informeret om alle relevante informationer, for eksempel i forhold til respekt for oprindelige folks viden om dyreliv eller et potentielt berørt områdes spirituelle betydning? Kort sagt, hvordan kan de forskellige epistemologier der er i spil oversættes på en måde, der er gensidigt forståelige?

Samtykke: Hvordan måles samtykke i et lokalsamfund? Er der en afstemning, og hvis det er tilfældet, hvordan bestemmes vælgerbasen og hvad er mindstekravet af accept? Får en repræsentativ institution autoritet til at beslutte og hvorfor foretrækkes den pågældende institution?

Slides fra præsentation kan findes på Forskningscentret for Arktisk Olie og Gas' hjemmeside under "Nyheder".